

fólkatingsvalið 94

Atli Dam í donskum blaði:

Vit bidda ikki um hjálp frá dønnum

-Manden med malmrøsten fra de blygrå øer i Nordatlanten, Atli Dam, er bekymret over Danmarks behandling af Færøerne: -Vi føler os umyndiggjort og ydmyget. Men vit tigger ikke om hjælp fra de danske skatteyderre. Vi vil kæmpe til det sidste, og vi skal nok klare os.

Hetta sigur Atli Dam, tingmaður og fólkatingsmaður í stórari samrøðu við danska blaðið Morgenposten Fyns Stiftstidende. Vit prenta greinina í heilum líki. Samrøðuna hefur Holger Koefoed gjørt.

Henda samrøðan varð prentað í *Síðalín*um fyrr í ár. Hon lýsir væl og virðiliga sjónarmiðini hjá Atla Dam í sambandi við hansara arbeiði í fólkatinginum hesi seinastu árin, og nú val er aftur til fólkatingið hava vit til avgjört at endurprenta hana.

En klynge blygrå øer oppi i det stormfulde Nordatlanten er kommet i dyb krise.

Efter et økonomisk klon-dyke fra midten af 80'erne, hvor fiskene var rigelige, bankerne gavmilde og befolkningen i spanderbukseme, er Færøerne nu tvunget på en sultetur, der nærmer sig det sundhedsfarlige.

Danmark har i realiteten sat øgruppen og dens 45.000 indvånere under administration. En milliard-kende, at færingerne har haft et for stort forbrug fra midten af 80'erne. Økonomen var overophedet, banker og kreditforeninger stod på nakken af hinanden for at kaste lån i hovedet på folk – præcis som det skete, da Danmark og de øvrige vestereuropæiske lande var inde i en overgearret højkonjunktur for år tilbage.

Samtidig med at 'kolonimagten' vider armen om på undersåten, har fisken sviget de seneste år. Langt over halvdelen af de færøske fiskeindustrier er nedlagt, og resten – på dansk krav – samlet under én stor hat, der har monopol på resterne.

Hver fjerde færing er arbejdsløs, indbyggerne flygter til Danmark for at få job eller understøttelse i et tempo, man aldrig har set før.

Atli Dam, klippen i færøsk politik de seneste 25 år med snart en snes af dem som Lagmand, er skuffet over moderlandets reaktion over for de færøske brødre i rigsfællesskabet.

I går var han i Odense for at gæsteforelæse på universitetet, men forinden fik Stiftstidende ham til at udlægge teksten med sin rungende malmrøst.

- Føler I jer diskrimineret i forhold til vi andre

danskere i rigsfællesskabet?

Hængt ud i pressen

- Nej. Men vi føler os umyndiggjort og ydmyget. Og ikke mindst usagligt hængt ud i pressen for vores 'uhæmmede' overforbrug, vilde tunnelbyggerier, to-tre biler pr. husstand, og hvad man ellers har kunnet finde på af overdrivelser.

Atli Dam vil ikke underkende, at færingerne har haft et for stort forbrug fra midten af 80'erne. Økonomen var overophedet, banker og kreditforeninger stod på nakken af hinanden for at kaste lån i hovedet på folk – præcis som det skete, da Danmark og de øvrige vestereuropæiske lande var inde i en overgearret højkonjunktur for år tilbage.

- Vi har haft et overforbrug. Men den færøske krise har til dato ikke kostet den danske skatteyder én krone. Der er bare arbejdet en stemning blandt danskene, som gør det ubehageligt at være færing i Danmark for øjeblikket. Hver der har skylden, skal jeg ikke udtale mig om, men det er et faktum, at man betragter os som vilde frådser. Og det billede står jo i skærpende modstrid til de 95-97 pct. af Folketingets medlemmer, der går ind for en fornuftig løsning på vores problemer.

- Danmark har pålagt færingerne selv at betale gælden i de krakkede banker, mens vi f.eks. har accepteret, at regningen for en krakket Bornholmerbank en fordeles på alle de danske skatteyder. Finder du – som færing og dansk statsborger med fulde

rettigheder – at det er uretfærdigt?

- Nei. Det er i modstrid med mine ideer om selvstyret, at alt skal betales af de danske skatteyder. Vi må bide tænderne sammen og prøve at klare de forpligtelser, man har pålagt os. Og vi vil kæmpe til det sidste. Men så vil vi til gengæld også have nogle saglige forhandlinger om en løsning.

- Jeg mener, at Den Danske Bank har tørreret et par milliarder af på os. Det burde ikke være sket. Men vi var uden muligheder for selv at gribe ind, fordi vores bankvæsen er underlagt det danske finansilsyn. Vi har – som selvstyrenation – ikke fuld handlefrihed, hvad angår økonomien. Vi kan f.eks. ikke devaluere, da vi er bundet til den danske krone, hvilket bestemt har kostet os mange penge de senere år. Men nuvel, det er en ulempe, vi må acceptere, hvis vi vil have fordelene med.

- Vi er bedrøvede, som sagt. Og det er uheldigt, at den gode vilje fra det danske folketing – fra regeringen og de to store oppositionspartier – ikke udnyttes bedre. Man greb det sikkert forkert an i starten. De meget rigoristiske krav fra IMF-økonomerne (Den Internationale Valutafond) om at sætte det færøske samfund i stå, gav os ekstra omkostninger på to til tre milliarder.

Udlandet reagerede prompte. Alle kreditter blev stoppet. Det medførte selvfølgelig yderligere betalingsrisiko for bankerne, og landsstyret måtte så igen skærpe sine krav. Den negative spiral fortsatte.

- Hvor længe kan Færøerne blive ved med at klare denne karusseltur ned i dybet med tvangsauktioner, oplægning af fiskerflåden, fallitter og voldsom udvandring?

Har taget medicinen

- Vi kan ikke vente til udvandringen bliver så stor, at det hele kollapse. Men vi har, som mange glemmer, allerede i fire år taget medicinen for vores højkonjunktur. Præcis som man i Danmark tog den i 12 år efter de overophedede 70'ere. Hvad der er sket på Færøerne, er det samme, som Europa har været igennem. Vi har bare fået turen med nogle års forsinkelse.

- Vi må satse på nogen initiativer, der skaber beskæftigelse igen. Vi har i dag en arbejdsløshed på 22 pct., hvor Danmark har 10-12 pct. Jeg vil sige, at hvis vi kan få vores ledighed ned på 10-12 pct., så klarer vi skærerne.

Den mangeårige færøske 'statsminister' langer voldsomt ud mod de danske havbiologer og deres udtalelser om, at færingerne hensynsløst har overfisket deres farvande, så fisken er forsvundet. Og ham er harm over, at deres såkaldte 'videnskab' har smittet direkte af på de danske kraf til Færøerne om at lave kvoter og neddrosle fiskeriet.

- Det er noget sludder, at vi har nedfiske vores bestande. Vi har haft nogen ændringer i de biologiske forhold fra 1988 til 1993, som har gjort, at fisken ikke har været der. Og det, kombineret med et for stort fisketryk, gav selvfølgelig negative udslag.

Fisken er tilbage

- Men nu kommer fisken tilbage. Der er i år væsentlig mere fisk i vore farvande på denne tid end på samme tid i fjor. Der er derfor økonomisk skrivebordsteori, der ligger bag regeringens og fiskeriministeriets skrappe krav til os om at indføre 'omsættelige kvoter' i fiskeriet.

- Jeg troede det ikke i 1992, men i dag er jeg overbevist om, at vi er sat under administration af det danske embedsmandsvælde. Og det kan kun gå galt.

Embedsmændene har ikke forudsætningsmæssigt for at administrere den færøske erhvervsudvikling. Det går ikke. De monopolfortagender, man nu har pålagt os – i bankvæsenet og det såkaldte driftsselskab for fiskeindustrien – går jo ikke i en tid, hvor muren er faldet og de statskapitalistiske systemer har spillet fallit. Vi vil ikke opbygge et privat-kommunistisk system på Færøerne.

- Man har monopoliseret fiskeforædlingen, monopoliseret produktionen. Man har købt alle fabrikkene og bragtlagt de fleste ud fra en formodning om, at det hele bliver mere rationelt. Det er vanvid. Det er da også den eneste 'lov' på Færøerne, som er 'indført' uden at en eneste af Lagtingets 32 medlemmer stemte for.

Klare linier

- Men hvad gør I nu?

- Vi er nødt til at sætte os ned og få de sidste beting-

elser med hensyn til vores gæld på plads. Herefter må det være slut med dansk indgriben. Der er flere løsningsmodeller, men jeg tror, det ender med, at Danmark 'fryser' vores gæld til senere. Resultatet bliver, at den færøske landskasse skylder otte-ti mia., men private på Færøerne ejer otte-ti mia. i tilgodehavende i udlandet. Så vil man måske søge at ekspropriere nogle af de private midler.

En retfærdig løsning ville efter min mening være, at Danmark og Færøerne fordele gælden mellem sig. Så de færøske skattaborgere klarer to-tre mia., den danske stat 'fryser' eller eftergiver to-tre mia. – og de danske banker, som jo har sparet et par mia. i gælds-løsningen, bidrager med resten. Men dette sidste er desværre nok kun et tankeeksperiment.

- Er I ved at være så trætte af Danmark, at I helst ville løsrive jer helt?

- Nej! Den aktuelle gæld skal vi selvfølgelig gøre op, og vi skal også blive enige om, hvordan den skal betales. Men hvis vi skal forblive i familie fremover, er det ikke et regnskab, vi skal gøre op daglig.

Regnskabet kan ikke gøres op

- I øvrigt er det næsten umuligt at gøre netteregnskabet op. Man kan sagtens finde ud af, hvor meget Færøerne hvert år får i bloktilskud. Men så enkelt er det jo ikke. Danmark har jo